

TOODANGU KVALITEEDI MÕJUST TOOTMISE EFEKTIIVSUSELE

H. Metsa, M. Taškin

TRÜ poliitökoonomia kateeder

Sotsialistliku tootmise eesmärgiks on töötajate vajaduste üha täielikum rahuldamine võimalikult väiksemate kuludega. Selle ülesande täitmiseks on vaja pidevalt arendada ühiskondlikku tootmist, täiustada materiaaal-tehnilist baasi ja kindlustada teaduse saavutuste kiire ellurakendamine.

Seda laadi probleemid olid vaatluse ja analüüsi all Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressil. NLKP Keskkomitee aruandes Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile on öeldud: «Viisaastaku põhiülesanne seisab selles, et tagada rahva elujärje ja kultuuritaseme tunduv tõus sotsialistliku tootmise kiire arengutempo, selle efektiivsuse tõusu, teaduse ja tehnika progressi ning tööviljakuse kasvu kiirendamise alusel.»¹

Toodangut võib suurendada ekstensiivsete või intensiivsete kasvutegurite toimet. Toodangu hulga suurendamise ekstensiivsed tegurid on ammeldumas eeskätt vabade tööjõuressursside piiratuse tõttu. Edasimineku sõltub tootmise efektiivsuse tõstmisest, esmajoones tööjõu ratsionaalsema kasutamise ja töökulu vähendamise teel toodanguüksusele, mille saavutamise üheks oluliseks teguriks on ka käsitsitöö ja raske kehalise töö osatähtsuse tunduv vähendamine. Sotsioloogilised uurimused, tööaja pildistamine jt. on kinnitanud, et tööaja kasutamine ettevõtteis ei ole kaugeltki saajaprotsendiline ja tööintensiivsus on alla optimaalse. Reserve leidub, nagu on kinnitanud ka Štšokino Keemiakombinaadi eksperimendid. Sama töötajate hulk suudab tööaja täielikuma kasutamise puhul muudel võrdsetel tingimustel anda ajaühikus roh-

¹ Vt. L. Brežnev. NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile. Tallinn, 1971, lk. 49.

kem toodangut. Selle tulemusena saab rakendada vabanevat tööjõudu teistes rahvamajandusharudes. Selle võimaluse kasutamine on aga piiratud, sest töö intensiivsuse tõstmisel on piir, mille ületamine ei ole kooskõlas sotsialistliku ühiskonna põhimõtetega. Ka võib tööjõu järsk massiline vabastamine tuua tööpuuduse, mis samuti pole vastuvõetav sotsialistlikule ühiskonnale.

Tootmise intensiivistamise üheks oluliseks teguriks on tootmispõhifondide parem kasutamine ja nende tehniline täiustamine. Fonditootlus tööstuses on viimastel aastatel küll mõnevõrra tõusnud, kuid nihe on veel väike.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressi materjalides on eriti rõhutatud madalaid vahetuse koefitsientide meede tööstusettevõtetes. Abinõude rakendamine selles osas aitab lahendada ka kapitaalmahutuste efektiivsuse probleemi, mida ei saa pidada kaugeltki rahuldavaks. Seetõttu jääb fonditootluse suurendamine käesoleval viisaastakul üheks põhiliseks ülesandeks.

Käesoleval viisaastakul peab tunduvalt suurenema tarbekaupade tootmine ja elanikkonnale müük. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruandes on öeldud: «Meie maa tööstuslik potentsiaal on küllaldane, et garanteerida tarbeesemete tootmise tunduv laiendamine ja kvaliteedi tõstmine.»² Ka tarbekaupade kvaliteedi parandamise vajadus on nihkunud tähtsale kohale. Kui toote kvaliteet on kõrgem, siis võimaldab see rahuldada mainitud esemete vajaduse täielikumalt või pikema aja jooksul ja ökonoomsemalt.

Kvaliteedi parandamine on seotud materiaalsete kulutustega. Majanduslikult õigustatuks loetakse selline toodang, mille kvaliteedi tagamiseks tehtud kulutuste ja selle tulemusel saadava efekti vahel oleks optimaalne vahekord. Selle tulemuseks on ühiskondliku tootmise efektiivsuse suurendamine (kui tarbeeseme tootmis- ja tarbimiskulu kasvavad kvaliteedist aeglasemalt).

Kuna käesoleval ajal on toodangu kvaliteedi parandamise probleemid kerkinud päevakorraks erilise teravusega, on tekkinud vajadus kvaliteedi majanduslikuks stimuleerimiseks hindade abil. Hinnad peavad alati olema vastavuses kauba kvaliteedi ja progressiivsusega. Mida lähemal on hinnad ühiskondlikult vajalikule töökulutusele, seda suurem on nende stimuleeriva toime. Probleemiks ongi hindade stimuleeriva osa suurendamine. Et tootja oleks huvitatud uue tarbimisväärtuse loomisest, peab selle hind katma tootmiskulud ja andma rohkem kasumit kui vana toodang.

Hulgihindade reform aastatel 1966—1967 likvideeris küll kahjumi üksikutes tööstusharudes ja kindlustas toodangu rentabluse,

² Vt. NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile. Tallinn, 1971, lk. 61.

kuid siiki on jäänud märgatavad erinevused tootmisharude, ettevõtete ja üksikute toodete rentaablustes. Eriti madala või kõrge rentaabluste põhjuseks tuleb pidada ebaõigeid hulgihindu.

Seda näitab Eesti NSV Kohaliku Tööstuse Ministeeriumile alluvas neljas ettevõttes tehtud rentaabluste analüüs.

Tartu Kammivabrikus valmistati 1968. a. 136 toodet, nendest kahjumiga 33 ehk 23,6 protsenti. Rentaabluste kõikus vahemikus +250 kuni —96,1 protsenti. Vabriku kaubatoodangu keskmine rentaabluste oli 1968. a. 20,2 protsenti. 55,1 protsenti tooteist oli madalama rentaablustega kui tehase keskmine rentaabluste või selle tasemel. Need tooted andsid 73,7 protsenti kaubatoodangu kasumist. Ettevõttes tagati kaubatoodangu rentaabluste seega suhteliselt väikese arvu eriti kõrge rentaablustega toodete abil.

Kunstsarvetehastes 1968. aastal valmistatud 53 tootest oli 10 kahjumiga. Rentaabluste kõikus vahemikus +500 kuni —400 protsenti. Kaubatoodangu keskmine rentaabluste oli samal ajavahemikul 31,1 protsenti. 43,3 protsenti toodetest, mille rentaabluste oli üle kaubatoodangu keskmise rentaabluste või selle tasemel, andis 98,5 protsenti tehase kaubatoodangu kasumist.

Analoogiline olukord oli ka plastmasstoodete vabrikus «Salvo». 1968. a. toodeti siin 199 liiki tooteid, neist kahjumiga 20. Vabriku kaubatoodangu keskmine rentaabluste oli 1968. a. 38 protsenti. 29,1 protsenti «Salvo» toodetest, mille rentaabluste oli üle kaubatoodangu keskmise rentaabluste või selle tasemel, andis 84 protsenti vabriku 1968. a. kaubatoodangust saadud kasumist. Tehases «Tarbeklaas» oli 1968. a. tootmises 385 põhitoodet, neist 75 toodet andsid kahjumit. Tehase kaubatoodangu keskmine rentaabluste oli 24,6 protsenti. 40,2 protsenti toodete rentaabluste oli üle kaubatoodangu keskmise rentaabluste või selle tasemel; need andsid 80,8 protsenti tehase 1968. a. kaubatoodangust saadud kasumist.

Kõigi nelja ettevõtte andmete alusel veendume, et kaaluv osa kaubatoodangust saadud puhastulust kuulus kõrgema rentaabluste toodetele. See lubab kindlalt väita, et hinde hälbed tootmis- kuludest antud neljas ettevõttes on praegu kohati põhjendamatult suured ja viivad tõsiste vastuoludele ettevõtte ja ühiskonna huvide vahel.

Eeltoodust saame järeldada, et praegustes tingimustes preva- leeruvad enamasti ettevõtte majanduslikud huvid, sest ettevõtte tootmisprogrammi struktuur orienteerub rohkem ja rohkem kõr- gema rentaabluste toodete valmistamisele.

See loob kohati pakkumise, mis struktuurilt ei ole kooskõlas nõudmisega, ning tendentsi hindade taseme tõusuks.

Olukord turul on praegu küllaltki pingeline. Viimastel aastatel ületab kaupade müügi maht, eriti tööstuskaupade osas, kauba- varude kasvu. Näiteks Eesti NSV-s kasvas aastatel 1965—1969

(incl.) kaubanduse jaekäibe maht 46,4 protsenti, kaubavarud summaliselt 37,3 protsenti, varud päevades aga vähenesid 4,7 protsenti.³

Üleliidulises ulatuses kasvas aastatel 1965—1969 kaubanduses jaekäibe maht 37,0 protsenti, kaubavarud kasvasid summaliselt 19,7 protsenti, varud päevades aga vähenesid 11,5 protsenti.⁴ Selline olukord soodustab ülalnimetatud tendentside süvenemist.

Tingimustes, kus maksuvõimeline nõudmine ületab pakkimise, on võimalik realiseerida ka suhteliselt madalama kvaliteediga tooteid võrreldes nendega, mida saab müüa nõudmise ja pakkimise tasakaalu korral. Tarbimisomaduste kui hinda kujundava teguri mõju on seejuures nõrk. Et selgitada toodangu efektiivsust, kvaliteedi ja hindade vahelist seost, esitame alljärgneva tabeli.

Tabel 1

Toodangu kvaliteedi hinne ja rentaablus 1968. aastal

Ettevõtte ja toote grupp	Kogu 1968. a. toodang			1968. a. uus toodang		
	Kesk- m. kvalit. hinne palli	Üle kesk- m. hinde grupi rentaablus	Alla kesk- m. hinde grupi rentaablus	Kesk- m. kvalit. hinne palli	Üle kesk- m. hinde grupi rentaablus	Alla kesk- m. hinde grupi rentaablus
1	2	3	4	5	6	7
«Tarbeklaas»	24,7	44,4	35,9	25	42,2	28,8
Vabrik «Salvo»						
a) plastmass- tooted	26,8	40,7	10,1	26,2	50,1	38,5
b) mänguasjad	30,3	28,7	39,2	—	—	—
c) suveniirid	23,5	15,7	29,0	24,5	17,9	41,5
Kunstsarvetehased						
a) muud tooted	27,9	28,4	48,5	31,4	19,1	--1,78
b) orgaanilisest klaasist nõõbid	19,4	51,2	52,4	—	—	—
c) kopolümeer- nõõbid	23,6	53,9	12,9	24,5	29,3	12,3
d) polüstürool- nõõbid	19,7	30,3	64,8	21,1	33,5	25,9

³ Eesti NSV rahvamajandus 1969. aastal. Statistiline aastaraamat. Tallinn, 1970, lk. 225, 232.

⁴ Народное хозяйство СССР в 1969 году. Статистический ежегодник. М., 1970, стр. 597.

	1	2	3	4	5	6	7
Tartu Kammivabrik							
a) tselluloidist							
kammid		28,2	8,1	22,2	28,3	-3,9	—
b) polüstüroolist							
kammid		32,5	20,6	19,1	32,3	10,1	39,2
c) muud tooted		28,8	22,9	10,4	34,5	—	—

Tabeli analüüs näitab, et tehases «Tarbeklaas» kujunes 1968. a. kogu hinnatud toodangu keskmine kvaliteedi hinne 24,7 palli. Üle keskmise hinde saanud toodete keskmine rentaablus (44,4 protsenti) oli kõrgem alla keskmise hinde saanud toodete keskmisest rentaablust (35,9 protsenti). 1968. a. oli uue toodangu kvaliteedi keskmine hinne 25 palli (0,3 palli kõrgem kõikide toodete keskmisest). Ka uue toodangu osas kujunes üle keskmise hinde saanud toodete keskmine rentaablus (42,2 protsenti) kõrgemaks alla keskmise hinde saanud toodete keskmisest rentaablust (38,8 protsenti), kuid oli madalam kogu 1968. a. hinnatud toodete üle keskmise hinde saanud toodete keskmisest rentaablust. Seega polnud uute kõrgema efektiivsusega toodete valmistamine antud aastal hinnaga vajalikult stimuleeritud.

Plastmasstoodete vabrikus «Salvo» 1968. a. hinnatud plastmasstoodete kvaliteedi keskmine hinne oli 26,5 palli. Uue toodangu kvaliteedi keskmine hinne oli 26,2 palli (madalam kogu toodangu keskmisest hindest 0,6 palli võrra). Kogu hinnatud plastmasstoodete osas oli üle keskmise hinde saanud toodete keskmine rentaablus (40,7 protsenti) kõrgem alla keskmise hinde saanud toodete keskmisest rentaablust (10,1 protsenti). Ka üle keskmise hinde saanud uute toodete keskmine rentaablus (50,1 protsenti) oli kõrgem alla keskmise hinde saanud uute toodete keskmisest rentaablust (38,5 protsenti) ja ka kõrgem kui kogu 1968. a. üle keskmise kvaliteedihinde saanud toodete rentaablus. Kuna aga uute plastmasstoodete keskmine kvaliteedihinne on 0,6 ühiku võrra madalam kõigi toodete keskmisest hindest, siis uute toodete keskmine hind stimuleeris sisuliselt nii üle kui ka alla keskmise kvaliteediga toodete grupis uute, kuid vanadest keskmiselt väiksema progressiivsusega toodete juurutamist.

«Salvo» mänguasjade osas uusi tooteid hinnatud ei olnud. Hinnatud vana toodangu keskmine hinne oli 30,3 palli. Üle keskmise hinde saanud mänguasjade keskmine rentaablus 28,7 protsenti oli madalam alla keskmise hinde saanud toodete keskmisest rentaablust (39,2 protsenti). Seega stimuleerisid «Salvo» mänguasjadel kehtinud hinnad suhteliselt väiksema progressiivsusega toodete

valmistamist. Sama oli olukord ka suveniiride osas. Üle keskmise hinde saanud suveniiride rentaablus (17,9 protsenti) oli tublisti madalam kui alla keskmise hinde saanud suveniiride rentaablus (41,5 protsenti).

«Kunstsarvetehastes» oli muude toodete keskmine kvaliteedihinne 1968. a. 27,9 palli. Kõikide hinnatud toodete üle keskmise hinde saanud grupi rentaablus oli 28,4 protsenti, alla keskmise hinde grupi rentaablus 48,5 protsenti, seega stimuleerisid hinnad komisjoni poolt madalamalt hinnatud tooteid. Muude toodete uue grupi üle keskmise hinde saanud toodete rentaablus (19,1 protsenti) oli kõrgem kui sama grupi alla keskmise hinde toodete rentaablus (—1,78 protsenti). Mõlemad olid madalamad kui 1968. a. kogu toodangu üle ja alla keskmise hinde rentaablus. Kuna uute toodete keskmine kvaliteedi aste oli kõrgem vanade keskmisest kvaliteedi astmest, siis on selge, et keskmised hinnad pole kooskõlas toodangu kvaliteedi ja uudsusega.

Analoogiline olukord esines ka nõopide osas. Orgaanilisest klaasist nõopide keskmine kvaliteedihinne oli 1968. a. 19,4 palli. Üle keskmise kvaliteedihinde saanud toodete rentaablus oli 51,2 protsenti, alla keskmise hinde saanud toodete rentaablus 52,4 protsenti, seega gruppide keskmised hinnad ei olnud kooskõlas keskmiste kvaliteedihinnetega.

Hindade ja toodete kvaliteedi mittevastavus oli ilmne ka kopolümeer- ja polüstüroolnõopide osas.

Tartu Kammivabrikus hinnatud tselluloidist kammide keskmine kvaliteedihinne oli 28,2 palli. Üle keskmise hinde grupi rentaablus oli 8,15 protsenti, alla keskmise hinde grupi rentaablus 22,2 protsenti, seega esines rentaabluse suhe normaalsele vastupidiselt. Hinnatud polüstüroolist kammide keskmine hinne oli 32,5 palli. Üle keskmise hinde grupi toodete keskmine rentaablus (20,6 protsenti) oli veidi kõrgem alla keskmise hinde grupi keskmisest rentaablust (19,1 protsenti). 1968. a. uute toodete üle keskmise hinde grupi rentaablus oli 10,1 protsenti, alla keskmise hinde grupi rentaablus aga 39,2 protsenti, seega ka siin normaalsele vastupidine suhe.

Toodud analüüsi põhjal võime kindlalt väita, et 1968. a. kehtinud üksikute kaupade hindade taseme ning toodete progressiivsuse ja kvaliteedihinde vahel nimetatud ettevõttes seaduspärast seos ei ole.

Ka 1970. a. lõpul Eesti NSV Kergetööstuse Ministeeriumi 13 ettevõttes läbiviidud sotsioloogiline küsitlus kvaliteedi alal lubab väita, et toodete hindade ja kvaliteedi vahel puudub kooskõla.

Küsitleti 339 ettevõtte juhtivat ja insener-tehnilist töötajat, mis moodustab esindusena $\frac{1}{3}$. 10,3 protsenti küsitletutest vastas, et

toodete hindade ja kvaliteedi vahel ei ole üldse kooskõla. 59,9 protsenti küsitletutest vastas, et mõnede toodete hindade ja kvaliteedi vahel on kooskõla. 23,6 protsenti küsitletutest andis vastuse, et hinnad ja kvaliteet on täiesti kooskõlas ja 6,2 protsenti küsitletutest ei teadnud sellele küsimusele vastata.

Analoogilisi vastuseid anti küsimusele, mis puudutas uuele majandussüsteemile üleläänud ettevõtete töö stimuleerimist kvaliteedi arendamise eest hindade kaudu. 7,7 protsenti küsitletutest vastas, et ettevõtte töö stimuleerimine kvaliteedi arendamise eest hindade kaudu paranes tunduvalt. 31,2 protsenti küsitletuist andis vastuse, et töö stimuleerimine kvaliteedi arendamise eest paranes veidi. 30,4 protsenti küsitletuist vastas, et hinnad üldse ei parandanud kvaliteedi arendamist ja 30,1 protsenti ei olnud sellest teadlik.

Mida on otstarbekas teha selleks, et hind stimuleeriks ainult uue, progressiivse, kõrge efektiivsusega toodangu turule ilmumist? Esiteks peab uue kauba hind olema majanduslikult nii tootjale kui ka tarbijale soodsam, võrreldes olemasolevate kaupade hindadega. See on võimalik juhul, kui uuel tootel on teatud eelised, mis võivad avalduda uute toodete suuremas kasulikkuses suuremas vastupidavuses või ökonoomsemas tarbimises. Kui see on tootmisvahend, siis alaneb tema abil valmistatava toodangu omahind või vähenevad toodangu tarbimissfääri kapitaal mahutused. Tarbeesemete puhul alanevad isikliku tarbimise vastavad kulud. Tingimata tuleb arvestada ka tarbeesemete moraalset kulumist.

Uus toode saab olla tootjale ja tarbijale soodsam, kui tal on teatud eelised, eelkõige majanduslikku laadi, tarbijale ka moraalset ja esteetilist laadi. Viimased realiseeruvad tootjale ainult majanduslikult, s.o. tootja hindab uue kauba eelist rublades, tarbija mõnikord aga ka moe ja muude tegurite kaudu. Kui uuel tootel olemasolevatega võrreldes mingeid eeliseid ei ole, siis ei saa ta olla soodsam ei tarbijale ega tootjale.

Uute toodete majandusliku efektiivsuse määramiseks, võrreldes olemasolevatega, on kasutatud ja soovitatakse edaspidiseks mitmesuguseid meetodeid ja kriteeriume. Võrdlemisi laiaulatusliku tunnustuse on käesoleval ajal saanud uue toodangu kvaliteedi majandusliku efektiivsuse määramiseks nn. taandkulud.⁵

Laiatarbekaupade efektiivsuse, progressiivsuse ja uudsuse kindlaksmääramise kõige lihtsam ja operatiivsem tee on nende kvaliteedi hindamine pallsüsteemi alusel. Sellist hindamist süsteemi kasutatakse laiaulatuslikult kergetööstusettevõtetes ja

⁵ Vt. A. Kõörna. Kvaliteedi parandamiseks tehtavate töökulutuste efektiivsusest. — «Tehnika ja Tootmine», 1969, nr. 3, lk. 119—121.

antud juhul kasutati ka kohaliku tööstuse ettevõtetes. Kvaliteedi palliline hindamissüsteem pole iseenesest halb ja seda tuleb igati toetada. Võib-olla oleks otstarbekas täpsemini piiritleda ja asendada kvaliteedi grupid (Liidu ja välismaa parim, hea toode ja halb toode).

Praktika näitab, et uute ja heade kaupade kõrval tuleb viimasel ajal turule uue sildi all tavalisi, kohati isegi alla keskmise tasemega kaupu. Seda võimaldab tootjatele toodangu kvaliteedist, progressiivsusest ja uudsusest mittesõltuv hinnakujundamine. Viimase majanduslikud tingimused kujunevad nõudmise ja pakkumise teatud suhte juures. Kui tooteid on vähe, on tarbija sunnitud ostma kaupa, sõltumata selle uudsusest ja progressiivsusest. On aga kaupu rohkesti, siis dikteerib tarbija oma tahet ja tootja saab realiseerida ainult häid kaupu.

Nõudmise ja pakkumise ebaõigel suhtel ning keskmise ja alla keskmise kvaliteediga kaupade turule tulekul on veel kaugemaleulatuv tähendus — head teaduslik-tehnilised saavutused jäävad praktikasse rakendamata. See tähendab, et ühiskond teeb teaduse valdkonnas kulutusi, kuid sellest saadud majanduslik efekt jääb teatud määral potentsiaalseks. Selliseid nähtusi on käesoleva ajani esinenud.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruandes Partei XXIV kongressile on öeldud: «Kui analüüsida kõiki selle keeruka ahela lülisid, mis ühendab teadust tootmisega, siis pole raske näha, et kõige nõrgemad on need lülid, mis on seotud teaduse saavutuste praktilise realiseerimisega, nende rakendamisega masstootmises».⁶

Nende väga tõsiste ja ühiskonna arengule halvasti mõjuvate tagajärgede vältimiseks on tarvis hindade kujundamine rangelt ja järjekindlalt siduda toodangu kvaliteediga. Seetõttu on vaja, et ettevõtteis töötaksid regulaarselt toodangu kvaliteedi hindamise komisjonid. Vastavalt komisjoni poolt antud kvaliteedi hinnetele tuleb kehtestada hinnad uuele toodangule ning korrigeerida ja reguleerida varem tootmises olnud toodete hindu.

Teiseks loovad kaupade defitsiit ja kohati väga kõrge, monopoolse seisundini ulatuv tootmise kontsentratsioon ettevõtteiletootjaile head võimalused tegutseda ettevõtte huvides, arvestamata rahvamajanduse ja turu nõudeid ning vajadusi. Selline olukord kujundab tootjates taotlusi uutele kaupadele kõrgendatud hindade kehtestamiseks, sõltumata kvaliteedi tasemest ja vanade kaupade hindade mittealandamiseks.

Olukorra muutumine eeldab seda, et rahvamajanduses peab olema küllaldaselt tootmisvahendeid ja tarbeesemeid. Tootmise

⁶ Vt. L. Brežnev. NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile. Tallinn, 1971, lk. 67.

konsentratsiooni kasv on paratamatu, sest selle taga seisab ühiskondliku tootmise efektiivsus. Kuid see protsess on majandusliku otstarbekuse raames vajalik, pidades silmas vajadust tootmist tarbimisega mõjustada.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruandes partei XXIV kongressile on öeldud: «Rahuldada elanikkonna nõudmine tarbekaupade järele on väga tähtis ülesanne ja sellepärast peab Keskkomitee tarvilikuks lähemal ajal välja töötada laialdane programm nende tootmise suurendamiseks kõigis tööstusharudes.»⁷

Töötajate rahaliste tulude kasv käesoleval viisaastakul suurendab veelgi nõudmist tarbekaupade järele. Selle nõudmise rahuldamine nõuab tootmise kiiret arengutempot, tohutuid vahendeid ja ressursse. Viisaastakul ongi ette nähtud tootmise efektiivsuse tõstmine teaduse ja tehnika progressi ning töövõime kasvuga kiirendamise teel.

«Viie aasta jooksul tuleb suurendada rahvatulu 27—40 protsenti, sealjuures tarbimisfondi 40 ja akumulatsioonifondi 37 protsenti. Tööstustoodang kasvab 42—46 ja põllumajanduse keskmine aastatoodang 20—22 protsenti, reaalitud tõusevad iga elaniku kohta arvestatuna peaaegu kolmandiku võrra.»⁸ Tööstuses on ette nähtud suurendada viisaastakul tootmisvahendite tootmist 41—45 protsenti ja tarbeesemete tootmist 44—48 protsenti.⁹

Nimetatud tingimuste kujundamine kindlustab tarbijate vajaliku mõju tootjatele ning sunnib viimaseid hoolikalt analüüsima toodangu realiseerimise tingimusi. Nendes tingimustes kaob tootjate-ettevõtete ja hinnakinnitajate «sõda» hindade taseme pärast. Ettevõtjad-tootjad teevad ise õigel ajal põhjendatud ettepanekuid hindade liikumiseks ja hindu kehtestavatel riiklikel organitel jääb üle vormistada ja registreerida vastav hindade tase. Viimane pole siiski muud kui majandusliku ja administratiivse hinnakujuendamise meetodi ühindamine. Tundub, et nende ühindamine kindlustab kaasaegse tootmise kiire progressi, teaduslik-tehniliste saavutuste operatiivse rakendamise.

⁷ Vt. L. Brežnev. NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile. Tallinn, 1971, lk. 63.

⁸ Vt. L. I. Brežnev. NLKP Keskkomitee aruanne Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei XXIV kongressile. Tallinn, 1971, lk. 49.

⁹ Vt. A. Kossõgin. NLKP XXIV kongressi direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise viie aasta (1971—1975) plaani kohta. Tallinn, 1971., lk. 20.

О ВЛИЯНИИ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА

Х. Метса, М. Ташкин

Резюме

В статье рассматриваются актуальные проблемы интенсификации общественного производства.

При повышении эффективности общественного производства необходимо использовать весь механизм экономических рычагов. Одним из важнейших является стимулирование качества продукции через цены. Это предполагает зависимость оптового ценообразования от качества и прогрессивности продукции. Результатом проведения хозяйственной реформы является постоянно совершенствующаяся система ценообразования, однако здесь еще встречаются недостатки.

Проведенный в статье анализ показывает варьирование уровней рентабельности продукции и слабую связь цен с качеством и прогрессивностью продукции.

Авторами сделаны некоторые выводы.

Во-первых, цена нового товара должна быть подходящей как для производителя, так и для потребителя. Это становится возможным при наличии определенных преимуществ нового товара по отношению к старому. Эти преимущества могут выражаться в большей полезности нового продукта, в большей износоустойчивости или в более экономном потреблении.

В практике встречаются случаи, когда наряду с новыми и хорошими товарами на рынке под этикеткой новых появляется продукция обычного и даже ниже среднего уровня качества. Этому содействует отсутствие учета качества продукции, прогрессивности и новизны в ценообразовании.

Во-вторых, дефицит некоторых товаров создает возможности для деятельности предприятия в своих интересах, без учета требований народного хозяйства и рынка.

Положение улучшится, если в народном хозяйстве создается другое соотношение спроса и предложения, на которое ориентирует настоящая пятилетка. Создание вышеуказанных условий обеспечит влияние потребителя на производителя, последние же вынуждены будут приступить к тщательному анализу условий реализации продукции.